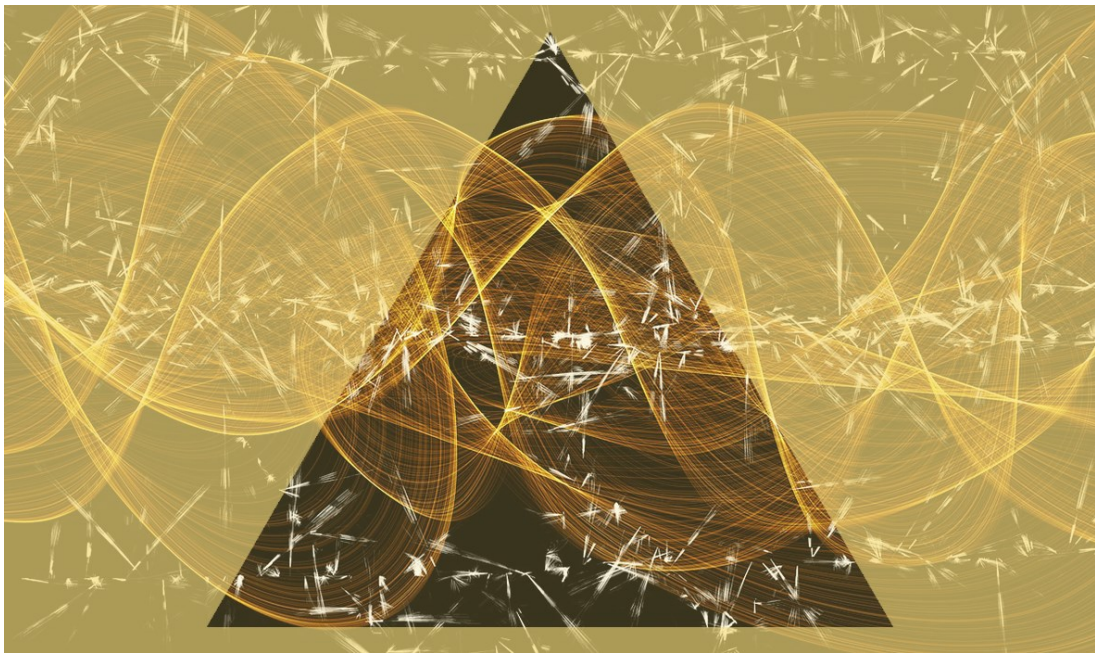

«L'ordre del temps», de Lola Badia

ASSAIG / LLIBRES / 23 OCTUBRE, 2018

En tornar de vacances, un investigador italià, que enguany treballa al Centre de Documentació Ramon Llull de la Universitat de Barcelona, em ve amb l'opuscle de Carlo Rovelli, *L'ordine del tempo*: gran èxit de vendes a Itàlia, precedit pel de *Sette brevi lezioni di fisica*. És un llibre que parla de física quàntica i que els lectors que ens dediquem a estudiar Ramon Llull podem seguir: la prosa és amable, la comprensió no depèn de desxifrar equacions o càlculs (només s'inclouen algunes indicacions en nota per a la gent del gremi de l'autor), la terminologia tècnica s'introdueix acompanyada de definicions suficients.

Rovelli traça un visió àmplia de les paradoxes que envolten la noció de temps des dels presocràtics als nostres dies, en què són els físics teòrics el qui escalfen el debat sobre aquesta noció tan fonamental com esquivia. Aristòtil, Newton i Einstein són els tres gegants del pensament que li permeten d'oferir al lector un viatge cap a la negació de la temporalitat en tant que realitat absoluta, la que el comú de la gent hem adquirit a partir de la física newtoniana apresada a l'escola. Rovelli ens recorda que per als físics no hi ha temps sense espai i que passat i futur es dilueixen a partir de les darreres assumpcions de la teoria de la relativitat. La gravitació quàntica, que és el sector en què treballa l'autor al

Centre de Physique Théorique de la Universitat d'Aix-Marsella, mostra fins a quin punt també la idea de present s'esfuma: la variable t ha desaparegut de les equacions del físic del seu sector. Aprenc que l'estructura temporal del món és més complexa que una simple successió lineal d'instantis i, tanmateix, no és il·lusòria. Jo no dic que pugui reproduir fidelment el que he llegit a propòsit de la teoria dels llaços (*loops*) en què treballa Rovelli o que sigui capaç de sostenir una conversa sobre el temps granular o dels reticles de *spin*, però la lectura del llibre m'ha fet perdre la por; la por, vull dir, de ser enganyats per un discurs que combini nocions críptiques per als profans amb explicacions llamineres de la vida i del cosmos. Quan Rovelli parla dels efectes especulatius de la teoria de la relativitat einsteniana sap que els lectors del ram de lletres el seguim, quan intenta de fer-nos navegar per les estructures del seu univers quàntic, s'adona que li hem de fer confiança. A mi em va venir de gust de fer-n'hi: acceptava el que m'explicava en un llenguatge abastable i el seguia en les extrapolacions diguem que filosòfiques. Em va convèncer del tot quan vaig veure on anava a parar l'aparat de citacions de les *Odes* d'Horaci que encapçala els successius capítols, un epíleg on es parla de la germana del son: «l'arc dels dies és breu, Sext, i no ens permet de concebre esperances massa llargues» (I, 4). Enderiat per fer quadrar les equacions sense la variable t de la gravitació quàntica, Rovelli advoca per la serenitat davant de la mort un cop la ciència ha mostrat que l'ordre del temps no és un absolut sinó el resultat de complexes interaccions d'esdeveniments puntuals. La vida, diu, aquesta vida tan breu no és altra cosa que el crit continuat de les emocions, un crit que se'ns emporta i que podem fer desembocar en un Déu, en una militància, en l'exaltació estètica. Rovelli als seixanta anys no té por de la mort, té por del dolor i de l'envelliment.

Abans de recomanar l'*Ordine del tempo* a un amic que és enginyer i lector voraç de la gran divulgació científica (Jay Gould, Sachs, Asimov) vaig voler comprovar si s'havia traduït. Em va emocionar que tinguéssim a l'abast una traducció catalana just un any després de l'edició original. Feina dura la del traductor, Francesc Massana. El meu amic enginyer ha apreciat la informació sectorial que Rovelli ofereix del seu camp concret, la gravitació quàntica, i s'ha mostrat immune davant les citacions de clàssics grecs en original (jo diria que Rovelli va fer el *liceo classico*): més aviat li han fet una mica de nosa.

Llibres
Cultura
Nosaltres
Contacte

© LA LECTORA
hola@lalectora.cat

Política de privacitat
Copyleft

© LA LECTORA 2018